

A franciaországi magyar sajtó jelen állása

A franciaországi magyarság bizonyos tekintetben való összefogására és közvéleményének sajtó útján való irányítására az első lépéseket a párizsi emigránsok és kommunisták tették meg, 1923-ban. Két évvel utóbb a Párizsi Magyar Szövetség, majd a Magyar Ház (1928) felállításával ez a kezdetben egyoldalú állapot javuló irányt vett és a nemzeti gondolat is kibontakozhatott. Újabbban, kb. 1931 után, e két irány közé egy harmadik is ékelődött, melynek képviselői szinte kizárólag üzleti érzékükről és szellemi elevenségükről közismert honfitársaink közül kerülnek ki. Ma ez a csoport adja meg színezetét a francia fővárosban megjelenő magyar újságok legjelentékenyebbjeinek.

A párizsi magyar sajtó megszületése tehát a következő okokra vezethető vissza: 1. világnézeti és politikai befolyásra való törekvés; 2. üzleti szempontok, amihez 3.-nak az egyesületi hírek közlésének szükségessége is járult. A franciaországi magyar sajtó megszületésében így általános szellemi tükörkép nyújtására és az olvasók általános érdeklődésének kielégítésére való törekvés nem játszott szerepet.

Vannak természetesen Parisban mélygondolkodású magyarok, akiket ez az állapot sohasem elégitett ki. Ezek magasabb nemzeti, etikai, pedagógiai szerepet szánnak a magyar újságírás szerény eszközökkel rendelkező előőrseinek. Ajtay Miklós dr.

adott hangot ennek a napi események felett álló sajtóelképzelésnek „*A párisi magyar sajtó feladatai*“ című cikkében. Ajtay a szétszórta élő és alacsony nemzeti öntudattal rendelkező franciaországi magyarság énjének szintézisét, az itteni magyar öntudat kialakulását és a szükséges lelkiközösség megteremtését tűzte ki a franciaországi magyar sajtó közvetlen feladatául. Ezen kívül pedig, mivel az Önálló politikai élettől a franciaországi magyarság el van vágva, ennek a publicisztikának feladatává tette, hogy a nagy magyar politikai gondolatot is számon tartsa, azt a gondolatot, amely túlnő a napipolitika apró-cseprő megnyilatkozásain. Továbbá ki kell, hogy aknázza ama változások pedagógiai tanulságait, amelyeken a francia földre, a francia élet légkörébe került magyar lélek keresztülmegy s amelyek legfőképpen a lelkiismereti szabadság kivételesen kedvező környezetben való fejlődésnek magasabb humánusra emelő hatásában nyilvánulnak meg.

Ez a cikk, amely ilyen magasra emeli az újságírói toll feladatait, a legsikerültebb és egyben időtálló terméke a maga által rajzolt ideálnak. Ez magyarázza meg, hogy több év eltelte után változatlanul kerülhetett újból kinyomtatásra az 1934 őszén megindult „Párisi Magyar Figyelő“ első számában. Ez a filozófiai alapvetéssel megírt cikk érvényes marad mindaddig, amíg Parisban és Franciaországban magyarok élnek. A franciaországi magyar sajtót ezen az örökérvényű mértékben fogjuk az alábbi lapokon olvasóink elé tárni.

Hazai hírekkel és hazai események kommentálásával a franciaországi magyarokat is elsősorban a *budapesti lapok* látják el, amelyeknek árusítása az egész országban kitűnően meg van szervezve. Majdnem azt mondhatjuk, hogy Párizsban a boulevardok újságárus bódéinak falán a külföldi újságok közül a magyaroké a számbeli elsőség. A helyzet hasonló más városokban is, egész Nizzáig, sőt a határmenti Mentonig. Az utódállamok magyar nyelvű újságjai ellenben elég ritkák.

A párisi és franciaországi magyarok, mint jeleztük, természetesen más szükségletekkel is rendelkeznek, mint amelyeket a hazai újságok ki tudnak elégíteni, hisz a hazai anyag jórésze kívül is esik érdeklődésükön. De a *francia lapok* sem meríthetik ki teljesen érdeklődésüket, elsősorban már a nyelvi nehézségek miatt sem. Igen sokszor megtörténik pl. az is, hogy párisi és francia dolgokról, eredményekről pesti újságokból értesülnek, amelyeknek párisi tudósítói, úgylátszik, jól működnek. így, a sajátos franciaországi magyar feladatokon túl a két nagy sajtóbirodalom közti közvetítő szerep betöltésére is a *franciaországi magyar újságok* hivatottak. Ez újságokban a magyarországi, valamint a francia és egyéb vonatkozású anyag 50%-os arányban van képviselve.

Nem könnyű azonban összeállítani ennek a néhány lapnak a statisztikáját. Nem pedig azért, mert egy-kettő közülök állandóan a megszűnés küszöbén áll. Néha hónapokig szünetelnek s mikor már látszólag véglegesen letűntek a látóhatárról, újra megjelenik belőlük egy-két szám. Vannak közöttük persze biztosabb alapokon állók is, amelyek rendszeresen megjelennek. Ezek a következők: a hetenként megjelenő *Párisi Hírlap*, mely ez évben a VI. évfolyamában jár, a *Párisi Magyar Figyelő* (II. évfolyam), a havonta megjelenő és egyesületi értesítő-féle *Párizsi Magyarság* (IX. évf.) és az ugyancsak havonta megjelenő *Párisi Magyar Katolikus Tudósító* (IV. évf.). Nagyobb zökkenőkkel, néha hetenként néha hónapos szünettel jelenik meg a párizsi kommunista munkásújság, amelynek legutolsó címe: *Új Igazság*. 1934-ben még megjelent egy másik időszakos lap is a *Párisi Futár* (III. évf.). A sort a francianyelvű, évenként két-három számra terjedő dunakonföderalista „havilap“ a *Le Danube* zárja be (II. évf.).

Hazai szemmel nézve e lapok legfeltűnőbbike a *kommunisták közlönye*. A háború utáni években a Franciaországba özönlő magyar munkásság beszer-

vezése új lehetőségeket nyitott a Bécsben már talajtvesztett emigráns vezetőknek. Franciaországba tették át tehát többen a székhelyüket és a munkásság körében folytatott agitációjuk, valamint a C. G. T. U. vezetőségével kötött megállapodás folytán sikerült is magyar csoportokat felállítani a francia kommunista szakszervezet keretén belül. Így ez a kommunista orgánium a franciaországi és belgiumi dolgozók egyetlen hivatalos jellegű forradalmi lapja címen igyekszik hatást elérni.

E lap az utóbbi tíz év alatt a következő címekeket viselte: Oszályharc, Riadó, Párisi Munkás, Új Harcos, Fáklya, Szikra, Proletár, Munkásélet, Munkás Szemle. Legújabban Új Igazság a neve és ki tudja meddig hívják így? — Illetve jól tudjuk: a legközelebbi betiltásig, amikor a helybeli közigazgatási hatóságok megsokallják a francia állapotok szidalmazását. E kommunista lap terjedelme négy oldal, a francia napilapok szokásos lepedő formátumában. A szovjet-orosz rendszer magasztalása, valamint a világ többi részén található állapotok bírálata vagy szidalmazása tölti meg a lap túlnyomó részét. Az általa kipécézett országok közt természetesen Magyarországé az elsőség, mely ellen a marseilles-i merénylet következményei és a Rákosi-pör tárgyalása még hangemelési is lehetővé tettek. Munkáskérdésekkel is bőven foglalkozik. A különböző franciaországi sztrájkokról, üzembeszüntetések-ről, szakszervezeti harcokról az egyes üzemekben és gyárakban dolgozó levelezőik rendszeresen beszámolnak. Ámbár világszerte kedvezőtlenül alakul a hangulat a III. Internacionálé programjával szemben s maguk is hasábokat kénytelenek szentelni számaikban a „fasiszta reakció“ vérengzéseinek, a gazdasági elnyomásnak, de azért saját forradalmuk győzelmében való hitet mégsem adják fel. Mindenünnen biztató földalatti mozgolódásokat jelentenek, amelyek ma vagy holnap meghozzák a világ megváltását. Magyarország sem kivétel s ez az egyetlen pont, ahol felenged fékezetlen magyargyűlöletük. Működésükre

jellemző, hogy a szerkesztőségnek legutóbb már a sovinizmus vádjai ellen kellett tiltakoznia, mert „bizonyos forradalmárok“ és „trockista banditák“ a Rákosi-pör sok helyet elfoglaló ismertetését kifogásolták.

Olvasóközönségük a Franciaországban élő magyar munkásság jelentékeny részéből toborzódik. Ezek ugyan nem mind kommunisták, hiszen sokan közülük a mérsékeltabb szakszervezetnek, C .G. T.-nek tagjai, vagy pedig nincsenek is benne semmiféle szervezetben. Ez a fajunkban mélyebben gyökerező munkásréteg, amelyik nem lovalta bele magát a kommunizmus eszméibe, ma is szeretettel gondol vissza Magyarországra, ha ott sok változást is óhajt. Ezek eszménye a szociális népköztársaság, amelyben az emberi méltóság több megbecsülésben részesülne és ahol a munkásember legalább olyan társadalmi helyzetet foglalna el, mint Franciaországban. E jobbérzésű kisebbség tagjai az integráns magyar állameszmének törhetetlen hívei és legfőbb vágyaik közé tartozik a magyarságnak revízió révén való egyesítése. A franciaországi gazdasági élet válságával azonban egyre többet veszítenek erejükből s munkanélkül maradván többen hazamennek, mások pedig alig tengetik életüket. Munkanélküli segílyt kevesen kapnak. Az az idő már rég elmúlt, amikor a párisi magyar munkás 30—60 frankos helyet is megtudott fizetni az Operában, ha az olcsóbb helyek elfogytak. . .

A másik jellegzetes orgánuma a franciaországi magyar kolóniának a *Párisi Hírlap*. Típusa ez az olvasóközönség ízléséhez alkalmazkodó és üzleti elgondolásoktól vezetett, nézeteiben egyáltalán nem következetes vidéki hetilapocskának. Hat évfolyama alatt alakját többször is változtatta: legutóbb négy nagy oldalon jelent meg. Szellemét és társadalmi hátterét egy, a Magyar Háztól elkülönült egyesület-csoport alkotja, amelyben a kolónia zsidói tömörültek. Ezek foglalkozásra nézve jobbára iparosok és kereskedők, szellemi vezetőik pedig a numerus

clausus folytán tanulmányaikat itt végzett és valami módon ittragadt intellektüelek. Az emigránsoknak egyre kevesebb a befolyásuk erre a csoportra, amely élénk eszmei és szellemi kapcsolatot tart fenn a hazai liberális és demokrata körökkel. A polgári radikalizmus forradalmi szellemét táplálják magukban tovább, az újabban kijövő zsidó diákság irányításáról ebben az értelemben gondoskodnak és reménykedve várják az otthoni rendszer felfordulását. Ha odahaza az állami és társadalmi összetartó erőben időnként valaminő válság mutatkozik, ezek rögtön mozgolódní és készülődni kezdenek, hogy adott alkalommal mindjárt vonatra ülhessenek... Az újabb időben azonban harci kedvük sokat veszített a régi hevességből, amit a Párisi Hírlap Magyarországgal szemben egyre lojálisabbá váló hangja is mutat.

Ez a lap a világpolitikai, a világgazdasági, valamint a francia belpolitikai élet fordulatai iránt tanúsít különösebb érdeklődést. A radikális ideológia ködképétől vezetve a hivatalos magyar külpolitikát is célttévesztettnek tartják. Szerintük a francia-barátság és a szomszédokhoz való közeledés inkább megfelelne Magyarország érdekeinek.

A magyar külpolitika bírálatára vonatkozólag, de általában az egész franciaországi „baloldali“ magyar sajtó hangjára nézve is meg kell jegyeznünk azt a hamar megnyilatkozó nagyhangú dilettantizmust, mely a cikkekből kitűnik. Mindent mindenkinél jobban akarnak tudni. A marseilles-i merénylet genfi tárgyalásakor például teleszájjal kürtölték, hogyan ejtette el Magyarországot Olaszország. A római megegyezéskor pedig, hogy most aztán tényleg befellegzett a magyar revíziós külpolitikának. Ma, az olasz fasizmussal a francia politika új irányát követve, annyira-amennyire már megbarátkoztak, de a hitleri Németország még mindig fájó sebe önértéküknek. A német rendszer barbárságáról és gazdasági katasztrófájáról állandóan írnak, közeli összeomlását jósolgatják és támadnak mindenkit,

aki engedékeny, vagy éppen barátságos lépésre kész Hitlerékkal szemben. Magyarországot szintén féltik a német befolyástól, ezért a dunai államok közeledésének szükségességét, hirdetik. A kisántánttal szemben azonban már nem táplálnak túlzott illúziókat.

A francia belpolitikában fasiszta mozgalomtól tartanak, ami többek közt az idegenek ellen is irányulna.

A hazai belpolitikai életet hazai lapokból vett szemelvényekkel ismertetik, legtöbbször az erősen baloldali újságok véleményeire támaszkodva. A magyar politikai életet vigasztalanul alacsony nivójúnak és tisztességtelennek látják, éppúgy, mint az itteni kommunisták a hazai szociáldemokrácia vezetőit.

De nemcsak politika kell e lap olvasóinak. Kiabáló címekkel különböző szenzációs gyilkosságok hátborzongató részletezése, vagy a kispolgár mindennapi életén túli egyéb rejtelmek: ékszerek, hercegnők, légionisták stb. történetei is. A „Párisi Hírlap“ e tekintetben bőséges táplálékot nyújt. Aztán itt van Paris, ez emberek imádott városa, amelyet sohasem lehet eléggé kiismerni. Ez is folyton újabb és újabb érdekességeket, hangulatokat tár fel a figyelmes cserkészőnek. Külön probléma a munka engedéllyel, rendőrséggel és különböző munkásügyekkel kapcsolatos rendelkezések és egyéb gyakorlati tudnivalók nyilvántartása, az elmaradhatatlan francia nyelvtannal együtt.

Mindeme felsorolt problémák előfizetők toborzását szolgálják, éppúgy, mint a bőséges egyesületi hírek és körükhöz tartozó ügyfelek sokszor ingyenes reklámjainak közlése. A szerkesztőség és munkatársak néha autóra kapnak, s kimennek a vidéki magyar telepekhez, vacsorákat rendeznek, ahol jó francia szokás szerint újságjukat is árusítják. A következő héten természetesen képekkel megtűzdelt színes riportokban számolnak be az illető magyar telep életéről. Illusztrációk dolgában néha egészen jól állnak, egyidőben Pérely Imre az ittlévő kiváló

magyar grafikus is munkatársuk volt, néha talán kifogásolható eszmei tartalmat adva.

Politikai és világnézeti tekintetben nem sokat különbözik a „Párisi Hírlap“-tói a *Párisi Futár* (Le Courrier de Paris), amelyik harmadik, esetleg utolsó évfolyamát végezte az 1934. évvel. Eleinte kéthetenként, aztán nagyobb időközökben jelent meg, mindig négy nagy oldalon. Jobb esetben a lap fele, máskor kisebb része francia szövegből állt. A francia-magyar kulturális és politikai közeledés elősegítését vallja főcéljának. Magyarországtól radikális frontváltozást vár. Célját francia személyiségektől kicsikart interjúkkal, kétnyelvű cikkekkkel, a magyar külpolitikát kontrakarrírozó közleményekkel és a belpolitika befeketítésével igyekeznek elérni. Kimondottan emigráns orgánum, Körösi László szerkesztésében. Erősen támadja a magyar revíziós törekvéseket is. Különben a magyar népet, amelyet sem Körösi, sem pedig munkatársai nem ismernek, igyekeztek szimpatikusán bemutatni. Ellenben az összes franciaországi hivatalos magyar szervezet, a követséget, a Magyar Házat, csakúgy, mint a Tanulmányi Központot sorozatosan támadják. Ebben a romboló munkában régebben a „Párisi Hírlap“ is segített, azt híván, hogy a kolónia érdekében cselekszik. Kapcsolataikra fényt vet, hogy budapesti rémhíreik egyik-másikat amerikai emigráns forrásokból vesznek. Szenzációik itt sem hiányoznak: „Albrecht főherceg... a kormányzó utóda...”

Néhány elég változatos, tartalmas számot is találunk a lap példányai között, amelyek Bölöni Ady-könyvének részleteit hozzák. Néha még egy kis keserűségből fakadó humor-félét is fel lehet fedezni benne.

Jobb magyar érzéstől áthatott a középeurópai konföderációt sürgető *Le Danube*, mely francia nyelven négy oldalon jelenik meg. Szerkesztője: Kemény Árpád, jóhiszemű idealista, aki bátran hirdeti a maga konföderációs felfogását: Magyarország mondjon le revíziós igényeiről, igyekezzék gazdasági

és politikai egyesülést létrehozni az utódállamokkal, a monarchia örökösével és akkor a Duna-völgyében megszűnik minden nemzetiségi villongás, általános jólét kezdődik. A lelkes szerkesztő nem veszi észre, hogy utódállamokbeli munkatársai is milyen tartózkodó álláspontot foglalnak el a sokszor nem elég felkészültséggel írt javaslatokkal szemben. Úgylátszik azonban, hogy nincs olyan jelentéktelen vállalkozás, amibe francia politikusoktól, íróktól, néhány soros cikket ne lehetne szereznii. Ennek a dunai konföderációs tervnek eddigelé egy kidolgozott pontja van: az alkotmányterv. Noha az egész franciaországi magyar sajtó a dunai blokk gondolatának népszerűsítésén fáradozik, az itteni magyarok közt nincs nagy sikere e tervezetnek.

Ha most az eddig ismertetett lapok mögött álló párisi magyarság csoportját nézzük, könnyen megláthatjuk azt a felemás helyzetet, amiben élnek. Magyarországról vagy politikai okokból voltak kénytelenek elmenekülni, vagy nem tudták megkeresni kenyerüket, vagy a harmadik részük, jobb megélhetést jött keresni a francia földre. Magyarországon tehát többé-kevésbbé talajtalanok, s a magyarság számára már részben el is veszték. Bennük a szülőföld, az anyaország iránti szeretet már erős csorbát szenvedett. Éppen ezért a hazai állapotokra vonatkozó véleményeikben igen sokszor nem a javító szándék, hanem a gáncsoskodó, gyűlölködő kritika nyilvánul meg. Ezek a lapok az Ajtay-féle mértéken bizony csak nagyon alacsony pontot jelentenek.

A magyar gondolat központi jellegét és a magyar érzés erősítését a Magyar Ház kiadásában havonként megjelenő *Párisi Magyarság* lett volna hivatva fenntartani. Mivel azonban feladatköre jóformán az egyesületi értesítő szerény szerepére van kárhóztatva, nem tudott hatásos lenni. A hozzátartozó, egyesületek közleményei, franciaországi magyarokat illető hivatalos és gyakorlati tudnivalók és néhány ünnepi elmefuttatás, vagy az esetleges támadásokra adott válaszok — ez az egész tartalma. Sem napi

politikával, sem pedig nemzeti kérdésekkel nem foglalkozik, s mint hivatalos jellegű közlöny, a követ-séggel, a Magyar Tanulmányi Központtal és a Párisi Magyar Diákegyesülettel egyetemben sok meg nem érdemelt támadásnak van kitéve.

Élénkebb, de még mindig fejleszthető volna a franciaországi magyar katolikus miszsiók havi értesítője, a *Párisi Magyar Katolikus Tudósító*. Nyolcadrétű, 24 oldalas, színes képekkel ellátott kis füzet, csak az a kár, hogy az igazán élvezetes, szórakoztató szellemi táplálékot, a nevelést nyújtó szép képekkel ellátott részét egy ívnyi francia nyelvű betét képezi, amit, úgylátszik, nagy tömegben állítanak elő vallásos lapok mellékleteként. Ellenben a borítókkal együtt 11 oldalnyi magyar rész nagyobb felében csak egyszerű egyesületi közleményeket, beszámolókat, felhívásokat, egyházi előírásokat találunk s csak a megmaradó része jut hitbuzgalmi fejtegetésekre, vagy a katolikus kolónia közérdekű, általános szellemi eseményszámba menő ünnepeire.

A katolikus magyarok közt van egy kisebb csoport Parisban, amely a „legitim“ királyság híve. Egyébként francia hittestvéreiktől sokat tanulnak és nem annyira a politikára, mint inkább szociális kérdésekre irányítják figyelmüket. A közömbösséggel a vallás iránt itt minden felekezetnek kétségbeesetten kell küzdenie s a vallásos eszmékkel karöltve jelentkező politikai felfogásnak itt nehéz volna hálás talajra találni.

A párisi magyarság azonban nemcsak munkásokból, politikai menekültekből és szerencsevadászokból rekrutálódik. Élnek itten a magyar szellemiségnek olyan képviselői, akiket tanulmányaik, ideiglenes megbízásaik, vagy a sors valamilyen kiszámíthatatlan fordulata vetett ide. Vannak továbbá olyanok, akik véglegesen hazát cseréltek, de Magyarország és a magyar nép ügyét továbbra is változatlan szeretettel szolgálják új honfitársaik között. Ezek az értékes emberek az indították meg legújában

a hazai radikális „Szabadság“ c. hetilappal karöltve a *Párisi Magyar Figyelőt*, ezt a nemzeti irányzatú lapot.

E lapnak eredeténél fogva is, tekintettel kell lenni hazai olvasóközönségére is s ezt a közönségei a francia élet különböző kérdéseivel megismertetni s a francia szellem befolyását a magyar gondolkodásra szélesebb rétegekre kiterjeszteni. Ez a nemzetvédelmi koncepció kiegészítést talált a kettős radikális orgánum külpolitikai felfogásában, amely megint a francia politika irányába mutatott és németellenes volt. Eltekintve a Drittes Reich és összes történelmi elődei részéről Magyarországot fenyegető és a magyarság elnyomását célzó törekvések némi nagyításától, ez az újság dunavölgyi politikájában még annyira sem kívánja Magyarország engedékenységét, mint a többi franciaországi lap. Magyar-francia politikai, kulturális és gazdasági kapcsolatok kiépítése és megteremtése, az a kérdés csoport, ami még a „Figyelő“ érdeklődési körébe tartozik. A Magyarországról szóló francia könyvek ismertetése, íróktól, politikusoktól intervjúk, francia lapszemle, Paris, francia szokások leírása változatos anyaggal töltik meg e szenzációkra alig pályázó és a napi aktualitásoktól nagyobb részben távol álló komoly lapot, amelynek az az előnye is megvan, hogy a hivatalos intézményekkel nem áll harcban és mérsékletével a franciaországi magyarság összetartozásának ügyében lojálisán dolgozik. Néha kissé szabadabb a hangja, de a jószándékot és a komoly színvonalat nem lehet tőle megtagadni.

Az a körülmény, hogy két hónap múlva az „Új Barázda“ égisze alá került, főleg csak külső formáján változtatott. El kell azonban ismerni, hogy szellemével rokonabb volt a Szabadság. Hetenként nyolc oldalon jelenik meg a hazai lapok nagyságában és szedési formájában.

Legújabb fordulat: a „Figyelő“-t is elérte a franciaországi magyar lapok végzete, megszűnt, illetőleg cégért kellett változtatnia. Az „Új Barázda“-

val való szövetség felbomlott s új nevet vett fel: a *Párisi Kurír* nevet. Most már szellemi tekintetben is süllyedt, nemzeti színezete meghamisítódott. Munkatársakat nem tud többé a magyar kolónia nemzetibb rétegétől kapni s szellemi irányát tekintve most már alig van különbség közte és a „Párisi Hírlap“ közt. Ezzel a fordulattal, mely az egyetlen kielégítőnek mondható helybeli magyar lapot is elsöpörte Paris boulevardjainak kioszkjaiból s helyette a nem kívánatos lapok számát eggyel megnövelte, *nincs többé a franciaországi magyarságnak olyan orgánuma, amely nemzeti és nagy magyar érdekek szempontjából a reá váró szerepet méltóan betölthetne.*

Gyáni Sándor.